

Vetenskap & Värderingar – Frågorna

VA har publicerat två resultatrapporter inom studien **Vetenskap & Värderingar**:

- VA-rapport 2009:3 *Vetenskap att tro på?* November 2009
- VA-rapport 2010:2 *Kunskap i en klass för sig?* Juni 2010

Studien bygger på två olika attitydundersökningar. Den ena gjordes genom telefonintervjuer och innehöll både frågor med fasta svarsalternativ och med öppna svar. Den andra gjordes genom pappersenkäter med fasta svarsalternativ. Nedan listas de frågor som använts för analyserna i de två rapporterna.

Telefonintervjuer 2009

VA uppdrog åt Novus Opinion att under tiden 15–21 september 2009 göra 1 000 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16 år och äldre.

Frågorna ställdes till alla om inget annat anges vid respektive fråga.

A. VAs Standardfrågor om forskning och forskare

1. Jag kommer nu att läsa upp några påståenden som andra människor gjort om forskare. Kan du säga om du instämmer helt, instämmer till stor del, instämmer något eller inte alls instämmer?

Påståendena läses upp i alternerande ordning:

- Vetenskap och teknik är för svårt för de flesta att förstå
- Forskare verkar pröva nya saker utan att tänka på riskerna
- Forskare är nödvändiga för att lösa mänsklighetens problem.

1. Instämmer helt och hållet
2. Instämmer till stor del
3. Instämmer något
4. Instämmer inte alls
5. vet ej/ej svar

2. (Splitt mellan a och b)

a) Anser du att den **vetenskapliga** utvecklingen de senaste tio till tjugo åren har gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor? Skulle du säga att den gjort livet?

b) Anser du att den **tekniska** utvecklingen de senaste tio till tjugo åren har gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor? Skulle du säga att den gjort livet?

Svarsalternativ:

1. mycket bättre
2. något bättre
3. varken bättre eller sämre
4. något sämre
5. mycket sämre
6. vet ej/ej svar

3. Tror du att forskningen har goda möjligheter att inom 10 år bidra till... (*i alternerande ordning*)

- a) att öka den ekonomiska tillväxten i Sverige
- b) att bromsa klimatförändringarna
- c) att införa effektivare och mer miljövänliga energikällor
- d) att förbättra den mentala hälsan
- e) att förbättra miljön i Östersjön

Svarsalternativ: ja, nej, vet ej, ej svar

4. Vilket förtroende har Du för INFOGA NEDANSTÅENDE PERSONER.? Har du...

1. Mycket stort förtroende
2. Stort förtroende
3. Litet förtroende
4. Mycket litet förtroende
5. Inget förtroende alls
6. Vet ej/ej svar

Forskare vid universitet och högskolor

Forskare vid företag

Politiker i Riksdagen

Religiösa ledare, till exempel präst, pastor, imam eller rabbin

5. Jag kommer nu att räkna upp några olika forskningsområden. Hur viktigt anser du det vara att Sverige satsar statliga medel på forskning inom dessa områden? Svara på en skala från 1-5, där 1 =inte alls viktigt och 5=mycket viktigt.

Områdena läses upp i alternerande ordning:

- Kunskap om genteknik, av betydelse för exempelvis utveckling av hårdigare grödor
- Kunskap om evolutionsbiologi för att förstå hur djur- och växtarter uppkommer och förändras
- Kunskap om religioner för att exempelvis underlätta integration
- Kunskap om lärande för att förbättra elevers prestationer i skolan

6. I vilken utsträckning bedömer du följande områden som vetenskapliga?

Svara på en skala från 1 till 5, där 1=inte alls vetenskapligt och 5=i högsta grad vetenskapligt.

Områdena läses upp i alternerande ordning:

- Teologi, dvs. studiet av religioner och dess läror
- Astrologi, dvs. studiet av stjärnteckens inverkan på våra liv
- Företagsekonomi, dvs. studiet av företags förutsättningar, villkor och verksamhet
- Nationalekonomi, dvs. studiet av samhällens ekonomi
- Astronomi, dvs. studiet av himlakropparna och universum
- Meteorologi, dvs. studiet av väder och klimat
- Informationsteknik, dvs. studiet av tekniska möjligheter som skapas genom framsteg inom dator teknik och telekommunikation

7. Splitt mellan a och b:

a) Anser du att forskningsresultat som kan ha betydelse för människors hälsa ska spridas till allmänheten genast, även om resultaten kommer från en enda undersökning, eller anser du att man ska vänta med att informera allmänheten tills andra undersökningar hunnit bekräfta resultaten?

1. Spridas så fort de första resultaten kommer fram
2. Vänta tills någon annan forskare hunnit bekräfta resultaten
3. Vet ej/ej svar

b) Forskningsresultat som kan ha betydelse för människors hälsa publiceras ibland innan de bekräftats eller motbevisats av andra forskare, i syfte att varna människor för risker som har att göra med t.ex. vanor eller livsstil. Tycker du att det publiceras för många sådana så kallade larmrapporter, eller tycker du inte det?

1. JA, det publiceras för många larmrapporter
2. NEJ, det publiceras inte för många larmrapporter

3. Vet ej/ej svar

8. Det finns de som menar att förtroendet för forskare har minskat på senare tid. Har du själv under det senaste året sett eller hört negativa nyheter om forskare eller forskning?

- Ja, nämligen (ÖPPET SVAR):
- Nej

9. Skulle du rekommendera någon du känner att bli forskare?

- Ja
- Nej
- Kanske
- Vet ej/ej svar

10. Endast till ungdomar (16 – 29 år)

Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?

- JA
- NEJ
- Kanske
- Vet ej/ej svar

11. Endast till ungdomar (16 – 29 år)

Skulle du vilja arbeta som ingenjör i framtiden?

- JA
- NEJ
- Kanske
- Arbetar redan som ingenjör
- Vet ej/ej svar

B. Livsåskådning / tro

12. Jag kommer nu att läsa upp tre påståenden om människans ursprung. Kan du säga vilket av dessa tre påståenden som ligger närmast din egen uppfattning?

1. Människan har utvecklats från tidigare djurarter under miljontals år, utan inverkan av någon gud.
2. Människan har utvecklats från tidigare djurarter under miljontals år under ledning av en gud. (OM IP FRÅGAR: Innefattar ÄVEN att en gud bara ”satte igång” det och sedan inte lägger sig i)
3. Gud skapade människan i hennes nuvarande form vid en viss tidpunkt.
4. Annan uppfattning
5. Vet ej/ej svar

13. Vilket av följande passar bäst in på dig?

- Jag tror på en personlig gud
- Jag tror på någon slags ande eller livskraft
- Jag tror att gud är någonting inom varje människa snarare än utanför
- Jag är osäker på vad jag tror på
- Jag tror inte alls
- Vet ej/ej svar

14. Vilken religion tillhör du?

LÄS EJ UPP! MARKERA vad IP säger sig tillhöra.

- Kristendom
- Judendom
- Islam
- Annan
- Ingen alls (ateist/agnostiker/icke-religiös)

- Vet ej/ej svar

15. Jag kommer nu att läsa upp några påståenden. Kan du säga om du instämmer helt, instämmer till stor del, instämmer något eller inte alls instämmer?

Påståendena läses upp i alternerande ordning:

- Det finns en mening med allt som sker
- Den bästa kunskapen finner man om man lyssnar inåt
- Det är bättre att lita till sin egen erfarenhet än till forskningen
- Det finns fenomen som vetenskapen aldrig kommer att kunna förklara
- Själen fortsätter att existera även sedan kroppen dött

Svarsalternativ:

1. Instämmer helt och hållet
2. Instämmer till stor del
3. Instämmer något
4. Instämmer inte alls
5. Vet ej/ej svar

16. Hur ofta brukar du delta i någon form av religiös sammankomst?

(OM IP FRÅGAR: till exempel gudstjänst eller fredagsbön)

- Flera gånger i månaden
- Någon gång i månaden
- Några (2-10) gånger per år
- Någon gång per år
- Mer sällan
- Aldrig
- Vet ej/ej svar

17. Brukar du be?

- Ja, varje dag
- Ja, någon gång per vecka
- Ja, någon gång då och då
- Nej, aldrig
- Vet ej/ej svar

18. Kan du ange hur viktiga följande är för dig? Svara på en skala från 1-5, där 1 =inte alls viktigt och 5=mycket viktigt.

Läses upp i alternerande ordning:

- Kulturella traditioner
- Familjen
- Pengar
- Självförverkligande
- Demokrati
- Religion

19. Anser du att en vetenskaplig syn på tillvaron är förenlig med en religiös tro?

- JA
- NEJ
- Vet ej/ej svar

20.

a. OM JA på fråga 19:

Öppen fråga: Vilka är de viktigaste skälen till att du tycker att man kan förena en vetenskaplig syn på tillvaron med en religiös tro?

- Öppet svar:

b. OM NEJ på fråga 19:

Öppen fråga: Vilka är de viktigaste skälen till du inte tycker att en vetenskaplig syn på tillvaron går att förena med en religiös tro?

- Öppet svar:

C. Bakgrundsfrågor

Etnicitet/invandrarbakgrund

1. Var är du huvudsakligen uppvuxen?
 - Jag är uppvuxen i Sverige
 - Jag är uppvuxen i ett annat europeiskt land
 - Jag är uppvuxen i ett land utanför Europa
 - Vet ej/ ej svar
2. Var är dina föräldrar huvudsakligen uppvuxna?
 - De är båda uppvuxna i Sverige
 - Minst en av dem är uppvuxna i ett annat europeiskt land
 - Minst en av dem är uppvuxna i ett land utanför Europa
 - Vet ej/ ej svar

Övriga bakgrundsvariabler

Kön, Ålder, Utbildning: grundskola, gymnasium, högskola, Bostadsort, Sysselsättning, Fackförbund, Hushållsinkomst, Region (NUTS-område), Familj/barn i hushållet, Civilstånd

Enkätfrågor i SOM-undersökningen

VA samarbetar med SOM-institutet genom ett antal frågor i undersökningen Riks-SOM. I projektet Vetenskap och värderingar används resultat från både Riks-SOM 2008 och Riks-SOM 2009.

Den första enkäten gick under hösten 2008 till ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16 år och äldre. Totalt 3 000 personer fick enkäten och svarsfrekvensen var 57 procent.

Den andra enkäten gick under hösten 2009 till ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16 år och äldre. Totalt 3 000 personer fick enkäten och svarsfrekvensen var 53 procent.

De kompletta frågeformulären för Riks-SOM 2008, med alla bakgrundsfrågor, finns i Svensk Höst, red. Holmberg och Weibull, SOM-institutet 2009
Nordiskt Ljus, red. Holmberg och Weibull, SOM-institutet 2010

Frågeformulären (formulär 1 för respektive år) kan också hämtas från SOM-institutets hemsida <http://www.som.gu.se/undersokningar/riks-som/formular/>

Frågor om vetenskap, forskare och forskning i SOM-undersökningen

De frågor i enkäterna 2008 och 2009 som använts för analysen i VA-rapporterna 2009:3 och 2010:2 listas nedan.

1. Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?
Svarsalternativ: Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende, Ingen uppfattning
 - a. Forskare (ett av många items i frågan(yrkesgrupper))
2. Allmänt sett, vilket förtroende har du för den forskning som bedrivs i Sverige inom följande områden?
Svarsalternativ: Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende, Ingen uppfattning

- a. Medicin
 - b. Naturvetenskap
 - c. Samhällsvetenskap
 - d. Teknik
 - e. Humaniora
 - f. Utbildningsvetenskap
3. Hur viktigt anser du det är att det i Sverige satsas på forskning på världsbästanivå inom följande områden?
Svarsalternativ: Mycket viktigt, Ganska viktigt, Inte särskilt viktigt, Inte alls viktigt, Ingen uppfattning
- a. Cancer
 - b. Transportteknik
 - c. Miljö
 - d. Genteknik
 - e. Filosofi
 - f. Rymden
 - g. Reumatiska sjukdomar
 - h. Religiösa seder och bruk
 - i. Hållbart fiske
 - j. Globalisering
4. Anser du att den vetenskapliga utvecklingen under de senaste årtiondena har gjort livet bättre eller sämre för vanliga människor?
Svarsalternativ: Mycket bättre, Något bättre, Varken bättre eller sämre, Något sämre, Mycket sämre, Ingen uppfattning
5. Här följer några påståenden som förekommer om forskning och samhälle. Vilken är din uppfattning om var och en av dem?
Svarsskala 0–10, där 0= helt felaktigt och 10= helt riktigt påstående, samt Ingen uppfattning
- a. Svensk forskning är internationellt konkurrenskraftig
 - b. Forskare tar inte tiska frågor på allvar
 - c. Ökad satsning på forskning ger ett bättre samhälle för alla
 - d. Det förekommer ofta fusk inom forskning
 - e. Sverige har ett bra forskningsklimat
6. Hur ofta har du gjort följande på internet? (totalt 11 items varav följande är ett)
Svarsskala: ingen gång, någon gång under de senaste 12 månaderna, någon gång i halvåret, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan, dagligen
- a. Sökt information om aktuell forskning
7. Hur ofta läser eller tittar du i följande? (totalt 7 items)
Svarsskala: flera gånger i veckan, någon gång i veckan, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång om året, aldrig
- a. Populärvetenskaplig tidskrift
 - b. Fackbok
8. Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? (totalt ett 30-tal items)
Svarsskala: ingen gång, någon gång under de senaste 12 månaderna, någon gång i halvåret, någon gång i kvartalet, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan
- a. Gått på populärvetenskapligt föredrag

Frågor om samhället

9. Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?
Svarsalternativ: Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende, Ingen uppfattning

- a. Universitet och högskolor
 - b. Grundskolan
 - c. Sjukvården
 - d. Riksdagen
 - e. Svenska kyrkan
10. Om du ser till läget i dag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?
Svarsalternativ Mycket oroande, Ganska oroande, Inte särskilt oroande, Inte alls oroande
- a. Ekonomisk kris
 - b. Stor arbetslöshet
 - c. Religiösa motsättningar
 - d. Miljöförstöring
 - e. Förändringar i jordens klimat
 - f. Försämrade havsmiljö
 - g. Ökat antal flyktingar
 - h. Terrorism
11. Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?
Svarsalternativ: Förbättrats, Förblivit ungefär densamma, Försämrats
- a. Din egen ekonomiska situation
 - b. Den svenska ekonomin
12. Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?
- a. I huvudsak för
 - b. I huvudsak emot
 - c. Har ingen bestämd åsikt i frågan
13. På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:
Svarsalternativ: Mycket nöjd, Ganska nöjd, Inte särskilt nöjd, Inte alls nöjd
- a. EU
 - b. Sverige
 - c. Landstinget/regionen där du bor
 - d. Den kommun där du bor

Frågor om livet, värderingar och vanor

14. Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på andra människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala.
Svar anges på en skala från 0 = Det går inte alls att lita på människor i allmänhet till 10 = Det går att lita på människor i allmänhet.
15. Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?
Svarsalternativ: Mycket nöjd, Ganska nöjd, Inte särskilt nöjd, Inte alls nöjd
16. Allmänt sett, hur är ditt självförtroende? Svara med hjälp av nedanstående skala.
 Svar anges på en skala från 0 = Mycket dåligt till 10 = Mycket bra
17. Hur viktigt tycker du att följande saker är för dig?
Svarsalternativ: Mycket viktigt, Ganska viktigt, Inte särskilt viktigt, Inte alls viktigt, Ingen uppfattning
- a. Teknisk utveckling
 - b. Visdom
 - c. En värld i fred
 - d. Rättvisa
 - e. Hälsa

18. Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?
Svarsalternativ: Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 månaderna, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan
- Bett till Gud
 - Skänkt pengar till hjälporganisation
19. Hur intresserad är du i allmänhet av politik?
Svarsalternativ: Mycket intresserad, Ganska intresserad, Inte särskilt intresserad, Inte alls intresserad
20. Vilket parti tycker du bäst om i dag?
- Vänsterpartiet
 - Socialdemokraterna
 - Centerpartiet
 - Folkpartiet
 - Moderaterna
 - Kristdemokraterna
 - Miljöpartiet
 - Sverigedemokraterna
 - Feministiskt initiativ
 - Piratpartiet
 - Annat parti

Bakgrundsfrågor

21. Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?
- Ren landsbygd i Sverige
 - Mindre tätort i Sverige
 - Stad eller större tätort i Sverige
 - Stockholm, Göteborg eller Malmö
 - Annat land i Norden
 - Annat land i Europa
 - Land utanför Europa

Övriga bakgrundsvariabler: Kön, Ålder, Utbildning, Sysselsättning, Fackförbund, Hushållsinkomst